

การประยุกต์ใช้ OSCE ในการประเมินผลการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ การพยาบาล

สุภาพ อารีเอื้อ พย.ม. (การพยาบาลผู้ใหญ่)

บทคัดย่อ การประเมินผลการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญ ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จะชี้ให้เห็นประสิทธิภาพและคุณภาพ หรือผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลภาคปฏิบัติถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลซึ่งเป็นวิชาชีพที่มีการปฏิบัติเป็นสาระสำคัญ หลักและวิธีการที่ใช้ในการประเมินผลภาคปฏิบัติทางการพยาบาล ปัจจุบันประเมินผลความรู้ความสามารถนักศึกษาได้ประสิทธิภาพในระดับหนึ่ง บางครั้งจึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงานทั้งขณะฝึกปฏิบัติงาน ในระหว่างศึกษาหรือหลังจบการศึกษาใหม่ของผู้เรียน การประเมินผลโดยหลักของ OSCE จึงน่าจะเป็นแนวทางในการประเมินผลภาคปฏิบัติ ที่ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลมีประสิทธิภาพและคุณภาพยิ่งขึ้นไป รามาธิบดีพยาบาลสาร 2541; 4(3):318-29.

คำสำคัญ : การประเมินผล ปฏิบัติการพยาบาล การเรียนการสอน OSCE.

ในสภาพปัจจุบันวิชาชีพการพยาบาล ได้พัฒนาก้าวหน้ามาเป็นลำดับ ดังจะเห็นได้จากมีการประยุกต์ทฤษฎีทางการพยาบาล ซึ่งถือว่าเป็นศาสตร์ของวิชาชีพมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติและการศึกษาวิจัยค้นคว้า เพื่อขยายความรู้ทางการพยาบาลออกไป เนื่องจากศาสตร์ทางการพยาบาลเป็นศาสตร์ที่มุ่งเน้นการปฏิบัติ (Practice-oriented discipline) การจัดการเรียนการสอน

ทางการพยาบาลจึงมุ่งเน้นทั้งภาคทฤษฎีซึ่งเป็นความรู้ในศาสตร์ของวิชาชีพและศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และภาคปฏิบัติซึ่งจะช่วยให้ นักศึกษาสามารถนำความรู้ในภาคทฤษฎีไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง การเรียนการสอนทั้ง ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจึงจำเป็นต้องมีความสอดคล้องในทิศทางเดียวกันเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเชิงวิชาชีพทั้งในระหว่างศึกษาหรือหลังจบการ

* อาจารย์ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

ศึกษา จากการศึกษที่ผ่านมายังไม่พบว่าการจัดการเรียนการสอนในภาคทฤษฎีสร้างความเครียดหรือปัญหาเกิดขึ้นกับนักศึกษาพยาบาลมากนัก เพียงใด แต่พบว่าการเรียนการสอนภาคปฏิบัติได้ก่อให้เกิดความเครียดหรือปัญหา เนื่องจากการขึ้นฝึกปฏิบัติงานเป็นประสบการณ์ของนักศึกษา ซึ่งจะต้องพบกับเหตุการณ์ต่างๆ มากมาย^{1,2} นักศึกษาเกิดความเครียดจากกลัวความล้มเหลวจากการฝึกปฏิบัติ กลัวการประเมินผลที่ไม่ยุติธรรมของครู กลัวการไม่เป็นมิตรจากผู้ป่วยกลัวการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้ป่วย ญาติผู้ป่วย ครู และบุคลากรในที่มสุขภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มของนักศึกษาพยาบาลที่ขึ้นฝึกปฏิบัติงานครั้งแรก - พบว่าแหล่งของความเครียด คือ การสร้างสัมพันธ์ภาพ การเผชิญกับเหตุการณ์ที่ไม่เคยประสบ การได้เห็นสภาพการดูแลรักษาที่ไม่สนองต่อความต้องการของผู้ป่วย และนักศึกษาไม่สามารถปฏิบัติกรพยาบาลใดๆ ที่จะช่วยเหลือผู้ป่วยได้³ และนอกจากนั้นในกลุ่มพยาบาลจบการศึกษาใหม่ พบว่าแหล่งของความเครียดและสาเหตุของการลาออกคือ ความรู้สึกว่าคุณมีความรู้ทักษะ และประสบการณ์ไม่เพียงพอในการดูแลผู้ป่วย มีปัญหาในการติดต่อสื่อสารรวมทั้งปัญหาในการปรับตัว^{4,5} ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นผลเกี่ยวเนื่องจากประสิทธิภาพในการทดสอบหรือการประเมินผลการเรียนการสอนภาคปฏิบัติที่กระทำก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติหรือในระหว่างการฝึกปฏิบัติในหอผู้ป่วย เนื่องจากการประเมินผลภาคปฏิบัติถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอนทาง

การพยาบาลซึ่งเป็นวิชาชีพที่มีการปฏิบัติเป็นสาระสำคัญ เป็นขั้นตอนที่จะชี้ให้เห็นประสิทธิภาพและคุณภาพของงาน หรือชี้ให้เห็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน⁶

การประเมินผลการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่จะต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเจตคติของนักศึกษาเป็นกิจกรรมทั้งของผู้เรียนและผู้สอนที่สำคัญกิจกรรมหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลที่ประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ คือ จุดมุ่งหมายของการศึกษา (Objective learning) ประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน (Learning experience) และวิธีการประเมินผล (Evaluation procedure) ทั้ง 3 องค์ประกอบจะต้องมีความสอดคล้องกัน โดยการประเมินผลการเรียนการสอนถือว่าเป็นขั้นตอนของการป้อนกลับหรือข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ซึ่งสะท้อนหรือบ่งชี้ว่าประสบการณ์การเรียนรู้หรือการจัดการเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงใด

การประเมินผลการเรียนการสอนภาคปฏิบัติจะต้องยึดวัตถุประสงค์ทั้งด้านพุทธิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย รวมถึงต้องครอบคลุมการประเมินความสามารถของนักศึกษาทั้งกระบวนการปฏิบัติการพยาบาล (Process) และผลลัพธ์หรือความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาล (Product) โดยแนวทางในการประเมินผลนั้นควรประกอบด้วย 3 ขั้นตอน⁷ คือ 1) การกระตุ้นให้ผู้เรียนหรือนักศึกษาได้มีการประเมินตนเองเป็นระยะโดยการ feedback หรือการทดสอบในบาง

การประยุกต์ใช้ OSCE ในการประเมินผลการเรียนการสอนภาคปฏิบัติการพยาบาล

ทักษะจากผู้สอน 2) การประเมินผลก้าวหน้า (Formative evaluation) เป็นการประเมินผลในระหว่างการจัดประสบการณ์ในการเรียนการสอน อาจประเมินเมื่อสิ้นสุดหรือระหว่างการปฏิบัติในแต่ละแผนก เพื่อชี้แนะและแก้ไขจุดบกพร่องของนักศึกษาให้มีการปรับปรุงและพัฒนาทักษะการปฏิบัติการต่อไป และ 3) การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนการสอน (Summative evaluation) เป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนการสอนตามจุดประสงค์ จากความสำคัญของการประเมินผลภาคปฏิบัติทางการพยาบาลดังกล่าว จึงได้มีการพัฒนาในหลายรูปแบบผสมผสานกัน ซึ่งเชื่อว่าจะเป็นหลักการและแนวทางให้การประเมินผลมีประสิทธิภาพ ดังนี้^{8,9,10}

1. ศึกษาจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนภาคปฏิบัติแล้วกำหนดจุดมุ่งหมายในการประเมินผลให้ชัดเจนและสอดคล้องกัน

2. กำหนดประสบการณ์ที่ผู้เรียนควรได้รับในการปฏิบัติ และมีแบบฟอร์มที่เหมาะสมในการประเมิน

3. ผู้ประเมินควรมีความรู้มีทักษะและเข้าใจในกระบวนการประเมินผล

4. ควรมีหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการประเมินผล โดยพิจารณาตามพฤติกรรมปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษา

- การวางแผนการจัดการและรวมถึงรู้จักปรับเปลี่ยนแผนการพยาบาลให้เหมาะสม

- มีการตรวจสอบการปฏิบัติการพยาบาล
- ปฏิบัติการพยาบาลที่ตอบสนอง

ความต้องการของผู้ป่วยด้านความคิดและอารมณ์

- ปฏิบัติการพยาบาลที่ตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายของผู้ป่วยและแนวทางในการรักษา

- การประยุกต์หลักการความรู้จากศาสตร์ต่างๆ สู่การปฏิบัติการพยาบาล

- การสังเกต รายงาน และการบันทึกทางการพยาบาล

- ความสามารถในการปรับตัวต่อสถานการณ์ใหม่ๆ หรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียด

- การมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน แพทย์ ผู้ป่วยและญาติ

- การใฝ่หาความรู้ รู้จักศึกษาค้นคว้า

- มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่

- บุคลิกภาพของนักศึกษา

5. เครื่องมือรวมถึงเทคนิคในการวัดและประเมินผลควรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวัดหรือประเมิน และเครื่องมือจะต้องมีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นสูง โดยทั่วไปแนวทางในการประเมินมีวิธีการต่างๆคือ^{6,7,8}

- การสังเกต (Observation) เป็นวิธีการที่ผู้สอนจะใช้ในการประเมินพฤติกรรมการทำงานของผู้เรียน ซึ่งประเมินโดย 1) การบันทึกพฤติกรรมโดยรวมทั้งหมดที่สังเกตได้ (Anecdotal) 2) การบันทึกเฉพาะพฤติกรรมที่สำคัญที่แสดงให้เห็นว่าเป็นพฤติกรรมทางบวกหรือทางลบที่ส่งผลต่อความสำเร็จของงาน และ 3) การบันทึกพฤติกรรมโดยมีแบบฟอร์มตาราง

ประเมินค่า (Rating scale) อย่างไรก็ตามในการสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้เรียนควรมีการจดบันทึกพฤติกรรมของผู้เรียนทุกวัน เพื่อป้องกันการลืมและเป็นการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนหลายด้าน เพื่อความยุติธรรม⁹

- การทดสอบ (Testing) เป็นการประเมินความรู้ ความคิดที่ผู้เรียนได้ประสบการณ์จากการฝึกปฏิบัติในคลินิก อาจใช้วิธีในการทดสอบหลายลักษณะเช่น การเขียนพรรณา (Essay) ซึ่งจะทำให้ทราบถึงการรู้จักผสมผสานความรู้ (Integration) การจัดลำดับแนวความคิด (Organize) และการรู้จักประยุกต์ความรู้เหมาะสมกับสถานการณ์ หรืออาจมีการทดสอบแบบมีตัวเลือก (Multiple choice test)

- การประเมินจากการเขียนรายงานสิ่งที่มอบหมาย เช่น แผนการพยาบาลรายวัน

- การประเมินจากการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือในการวางแผนและปฏิบัติการพยาบาล (Teacher-student conference)

- การประเมินโดยให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเอง (Self-report) ว่ามีการเรียนรู้และพัฒนาการเป็นอย่างไร

6. การประเมินผลเป็นกิจกรรมที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องหรือเป็นระยะๆ เพื่อให้ทราบปัญหาหรือข้อบกพร่อง ตลอดจนทราบความก้าวหน้ารวมถึงจุดเด่นจุดด้อยของผู้เรียน

7. การประเมินผลควรมีการกำหนดมาตรฐานไว้เป็นแนวทางในการตัดสินระดับความสามารถ

ของผู้เรียนโดยการอิงหลักการและเหตุผล เพื่อความเป็นกลางและยุติธรรม

8. การประเมินผลเป็นกิจกรรมที่ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

9. การประเมินผลควรใช้หลายๆ วิธี และประเมินหลายๆ ครั้งเพื่อให้การตัดสินเป็นไปอย่างยุติธรรม

แม้หลักและวิธีการดังกล่าวจะถูกเสนอหรือวางเป็นแนวทางในการประเมินผลการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ในสถานการณ์ที่ปฏิบัติอยู่ปัจจุบัน แต่พบว่ามีหลายปัจจัยที่มีอิทธิพลทำให้กระบวนการประเมินผลไม่บรรลุเป้าหมายที่คาดหวังไว้^{9,10,11,12}

1. ปัจจัยด้านเครื่องมือในการประเมินผลยังขาดรูปแบบและมาตรฐานชัดเจนรวมถึงความเหมาะสมในการประเมิน โดยเฉพาะด้านทักษะ (Psychomotor skill) ซึ่งไม่สามารถจะจัดการจัดได้เหมาะสมตามสถานการณ์ที่แตกต่างกันแต่ละแผนก

2. ปัจจัยด้านผู้ประเมิน(ครูคลินิก)

- ขาดความรู้และทักษะในการประเมินผลการเรียนการสอนภาคปฏิบัติโดยเฉพาะในกลุ่มอาจารย์ใหม่ที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมทักษะความเป็นครูจบสาขาที่ไม่เกี่ยวข้องทางการพยาบาล เป็นต้น

- ความเที่ยงตรงภายในของตัวผู้ประเมิน เนื่องจากเป็นการคิดตัดสินด้วยตัวผู้ประเมินเอง (Subjective) ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับสภาพของอารมณ์ในขณะนั้น ความสัมพันธ์และค่านิยมส่วนตัว การประเมินใช้ประสบการณ์จากพฤติกรรมเดิมของผู้เรียน

การประยุกต์ใช้ OSCE ในการประเมินผลการเรียนการสอนภาคปฏิบัติการพยาบาล

- ครูมีหลายบทบาท รวมทั้งต้องรับผิดชอบการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาหลายชั้นปี นักศึกษาจำนวนมากทำให้ดูแลและสังเกตพฤติกรรมนักศึกษาได้ไม่ทั่วถึง

3. ปัจจัยด้านผู้เรียน

- ถูกประเมินพฤติกรรมขณะได้รับมอบหมายในการดูแลผู้ป่วยที่ไม่ร่วมมือในการปฏิบัติการพยาบาล

- สถานการณ์ของผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลเปลี่ยนแปลงไปจากที่คาดการณ์ทำให้การปฏิบัติการพยาบาลมีความซับซ้อนจากเดิม

- มีบางพฤติกรรมการปฏิบัติการพยาบาลของผู้เรียนเท่านั้นที่ผู้ประเมินสังเกตได้

4. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม

- การตรวจเยี่ยมของแพทย์ไม่เป็นเวลาส่งผลกระทบต่อปฏิบัติการพยาบาลในขณะถูกประเมินผล

- การปฏิบัติงานในสถานการณ์ที่เร่งรีบตรงตามเวลา

- มีเหตุการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้นภายในหอผู้ป่วย

ข้อจำกัดด้วยปัจจัยเหล่านี้จึงควรมีการพัฒนารูปแบบหรือเครื่องมือ ตลอดจนเทคนิคและหลักการอื่นที่จะร่วมในการช่วยประเมินผลหรือทดสอบความสามารถด้านปฏิบัติได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การประเมินผลโดยอาศัยแนวทางของ OSCE (Objective structured clinical examinations) น่าจะเป็นแนวทาง

ในการประเมินผลที่เหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้ด้านปฏิบัติการพยาบาลร่วมกับวิธีการประเมินผลในลักษณะเดิมที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน

การประเมินผลแบบ OSCE (Objective Structured Clinical Examinations)

เป็นวิธีการประเมินผลภาคปฏิบัติที่ได้รับรายงานว่าเป็นวิธีการประเมินที่มีมาตรฐานสามารถแยกระดับความรู้ของนักศึกษาได้อย่างแท้จริง^{13,14} ซึ่งได้รับความนิยอย่างกว้างขวางในวงการแพทย์ ในการประเมินทักษะการปฏิบัติด้านคลินิกของนักศึกษาแพทย์ นอกจากวิธีการประเมินผลแบบ OSCE จะใช้ประเมินความสามารถด้านทักษะปฏิบัติทางคลินิกของนักศึกษาแพทย์ก่อนการย้ายแผนกแล้ว ยังนำไปใช้ในการประเมินความสามารถของแพทย์ประจำบ้านก่อนจบการ training และยังใช้ประเมินในการสอบใบประกอบโรคศิลป์ของแพทย์โดยเฉพาะในประเทศแคนาดา^{13,15} สำหรับทางการพยาบาลพบว่า การนำวิธีการประเมิน OSCE มาใช้ยังมีน้อย จากการศึกษารายงานพบว่า มีการนำไปประเมินความสามารถของนักศึกษาพยาบาลในอัฟริกาได้ก่อนจบการศึกษา และในปี 1984 โรงเรียนพยาบาลแห่งมหาวิทยาลัย Mac Master แห่ง Ottawa ประเทศแคนาดา ได้พัฒนาและปรับปรุงประยุกต์ใช้ประเมินความสามารถทักษะการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลปีที่ 3 และได้มีการพัฒนาเรื่อยมา รวมทั้งได้มีการนำไปประเมินความสามารถของนักศึกษาพยาบาลในการพยาบาลผู้

ป่วยโรกระบบสมอง¹⁶ จากการศึกษาดังกล่าวมา ได้สรุปว่าการประเมินแบบ OSCE ได้รับการยอมรับในข้อดีทั้งจากนักศึกษาและอาจารย์ถึงความเหมาะสมในการนำมาประเมินความสามารถการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ

หลักการประเมินผลแบบ OSCE

มีการสร้างสถานการณ์ให้กับนักศึกษา แล้วให้นักศึกษาหมุนเวียนไปทดสอบตามจุด (station) ต่างๆ ที่มีการสร้างคำถามขึ้นมาเรื่อยๆ มาก station เท่าไหร่ยิ่งดี เพราะจะยิ่งครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด ที่ปฏิบัติส่วนใหญ่ใช้ประมาณ 20 station จากการศึกษาทางการพยาบาลพบว่าใช้ประมาณ 10 station และใช้เวลาในการแก้ปัญหา station ละ 4 นาที

การประเมิน สามารถประเมินนักศึกษา ได้ทั้ง process และ product ดังนี้คือ

1. การประเมิน process เรียก examiner station นักศึกษาจะมีการปฏิบัติกรรพพยาบาล กับผู้ป่วยจริงหรือผู้ป่วยจำลอง/ผู้ป่วยมาตรฐาน โดยมี examiner คือ มีการสังเกตพฤติกรรมตาม ที่ตกลงกันไว้และมีการตั้ง criteria ที่ชัดเจนในการสังเกต

2. การประเมิน product เรียก marker station เป็นการประเมินความรู้รอบยอดของนักศึกษา โดยนักศึกษาจะต้องมีการวิเคราะห์ตอบคำถาม จดบันทึกตามสถานการณ์ที่กำหนด station เหล่านี้ไม่จำเป็นต้องมี examiner

แนวทางการออกข้อสอบในการประเมินแบบ OSCE

1. เลือกประเภทคลินิก/หัวเรื่องที่ต้องการประเมินนักศึกษา
2. เลือกประเภทของพฤติกรรมทางคลินิก ที่ต้องการประเมินผลนักศึกษา ควรเป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถจัดประสบการณ์ให้นักศึกษาได้หรือเป็นพฤติกรรมที่จัดให้นักศึกษาได้น้อยแต่มีความจำเป็นในการปฏิบัติ

3. วิเคราะห์ประเภทพฤติกรรมที่ประเมิน เพื่อเตรียม station โดยทั่วไปไม่ควรเกิน 20 station

4. วิเคราะห์วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ในการประเมินว่าต้องการวัด process หรือ product ถ้าต้องการวัด process ควรมี examiner station มากกว่า marker station แต่ถ้าต้องการวัด product ควรมี marker station มากกว่า examiner station

5. เตรียม station ต่างๆ
• สร้างโจทย์คำสั่งนักศึกษา คำสั่งผู้ควบคุม คำสั่งผู้ป่วยจำลอง ตรวจสอบปรับปรุง และแก้ไขโดยผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดสอบความเหมาะสม ยากง่ายคำสั่งกระจ่างหรือคลุมเครือและความเหมาะสมกับเวลา

• คำตอบเป็น check list หรือ marker sheet สัดส่วนหรือเกณฑ์ในการให้คะแนน

• อุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในแต่ละ station เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เตียงผู้ป่วย ฯลฯ

การประยุกต์ใช้ OSCE ในการประเมินผลการเรียนการสอนภาคปฏิบัติการพยาบาล

ตัวอย่างการประเมินโดยใช้ OSCE ทางการพยาบาล (Examiner station)

1. การประเมิน Process

เรื่อง	การทำเตียงที่มีผู้ป่วย
วัตถุประสงค์	นักศึกษาสามารถทำเตียงที่มีผู้ป่วยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
พฤติกรรมคลินิก	การสร้างสัมพันธภาพและการติดต่อสื่อสารทักษะปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน
คำสั่งนักศึกษา	ผู้ป่วยได้รับการจำกัดกิจกรรมโดยให้ bed rest ให้นักศึกษาพิจารณาทำเตียงที่มีผู้ป่วย โดยการคำนึงถึงความสะดวกและปลอดภัยของผู้ป่วย
คำสั่งผู้ประเมิน	สังเกตพฤติกรรม และทักษะการปฏิบัติการของนักศึกษา โดยทำเครื่องหมาย check list ตามพฤติกรรมที่นักศึกษาแสดงห้ามรบกวนและสื่อสารกับนักศึกษา
อุปกรณ์	เตียงที่มีผู้ป่วย ผู้ป่วยจริงหรือผู้ป่วยจำลอง/ผู้ป่วยมาตรฐาน โต๊ะ เก้าอี้ หรือที่รองเขียน
Check list	สำหรับผู้ประเมิน

Check list ในการประเมินการปฏิบัติการพยาบาลในการทำเตียงที่มีผู้ป่วย (Bed making occupied)

ชื่อนักศึกษา ..... นามสกุล..... เลขที่ .....

Yes	No	
☐	☐	1. อธิบายการปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วย
☐	☐	2. ไม่เปิดเผยผู้ป่วย
☐	☐	3. ยกราวกั้นเตียงข้างที่ปฏิบัติการพยาบาลลง
☐	☐	4. ยกราวกั้นเตียงขึ้นเมื่อย้ายไปปฏิบัติการพยาบาลอีกด้าน
☐	☐	5. พลิกตะแคงผู้ป่วยอย่างนุ่มนวลและสุภาพ
☐	☐	6. พลิกตะแคงผู้ป่วยเพียงครั้งเดียว
☐	☐	7. เปลี่ยนผ้าปูเตียงได้ถูกต้องตามขั้นตอน
☐	☐	8. เก็บชายผ้าปูเตียงได้ถูกต้อง
☐	☐	9. ไม้รื้อผ้าปูเตียงที่ใช้แล้วเปรอะเปื้อนชุดนักศึกษา
☐	☐	10. นำผ้าเปื้อนทิ้งถังขยะ

คะแนนรวมในการตอบ Yes = ... คะแนน

2. การประเมิน Product (Marker station)

วิชา	การพยาบาลพื้นฐาน
เรื่อง	การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ป่วย
วัตถุประสงค์	สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวินิจฉัยปัญหาการพยาบาลได้ถูกต้อง
พฤติกรรมคลินิก	วินิจฉัยปัญหาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ป่วยได้ถูกต้องเหมาะสม
คำสั่งนักศึกษา	ให้นักศึกษาอ่านข้อความและตอบคำถามในกระดาษคำตอบ

นาย ก. อายุ 71 ปี เป็นข้าราชการการบ้านาญหลังเกษียณราชการ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยมีชื่อแห่งหนึ่ง พักอาศัยอยู่ตามลำพังหลังจากภรรยาได้ตายไป ลูกสาวซึ่งอาศัยอยู่บ้านใกล้เคียงมาเยี่ยมบิดาเป็นครั้งคราว เมื่อ 2 เดือน ก่อน นาย ก. รู้สึกสุขภาพแยลงมีอาการน้ำหนักลดลง มีภาวะซีดกลั่น อุจจาระและปัสสาวะไม่ได้ในบางครั้ง และมักจะหลงลืมสิ่งที่ตนฟังได้กระทำไป ทำให้นายก. เกิดความรู้สึกสูญเสียความสามารถและหงุดหงิดใจ

อุปกรณ์   ได้ะ แก้อี สำหรับเขียนคำตอบ
 กระดาษคำตอบ (Marker sheet)

กระดาษคำตอบ   การวินิจฉัยปัญหาจากการรวบรวมข้อมูล

ชื่อนักศึกษา ..... นามสกุล ..... เลขที่.....

ก. ให้ออกอาการเจ็บป่วยที่สำคัญของนาย ก.   คะแนน

.....

.....

.....

ก. =   คะแนน

ข. ความเจ็บป่วยส่งผลกระทบต่อนาย ก.อย่างไร   คะแนน

.....

.....

.....

ข. =   คะแนน

การประยุกต์ใช้ OSCE ในการประเมินผลการเรียนการสอนภาคปฏิบัติการพยาบาล

ค. นักศึกษาจะวางแผนการดูแลนาย ก. อย่างไร

คะแนน

.....

.....

ค. =

คะแนน

จากลักษณะที่กล่าวมาพอจะพิจารณาถึงข้อดีของหลักการประเมินผลโดยอาศัยแนวทางของ OSCE เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ทางการพยาบาล

1. สามารถประเมินผลนักศึกษาได้จำนวนมากในสถานการณ์และช่วงเวลาเดียวกัน และเหมาะสมกับสภาพการศึกษาพยาบาลในปัจจุบันที่ผลิตนักศึกษาจำนวนมาก จำนวนผู้ป่วยและสถานการณ์ที่จะจัดประสบการณ์ให้นักศึกษาเรียนรู้ไม่เพียงพอ

2. สามารถวัดความสามารถด้านทักษะ (Psychomotor skill) ได้โดยตรงไม่มีปัจจัยอื่นรบกวน

3. สามารถประเมินนักศึกษาได้ทั้ง formative evaluation และ summative evaluation

4. นักศึกษาและผู้ประเมินมีส่วนร่วมรับรู้วิธีการประเมินมากกว่าการสังเกตแบบเดิมที่ปฏิบัติกันมา

5. สามารถวัดและแยกความสามารถของนักศึกษาที่แตกต่างกันได้ทำให้รู้จักอ่อนของนักศึกษา

6. มีการ feedback นักศึกษาช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ทำให้นักศึกษามีความมั่นใจใน

การปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการนำมาใช้ประเมินทักษะของนักศึกษาชั้นฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย หรือหลังจบการศึกษาใหม่ก่อนการเริ่มปฏิบัติงานในฐานะพยาบาลวิชาชีพ

7. สามารถวางแผนและมาตรการทดสอบล่วงหน้าได้ว่าต้องการทดสอบหรือประเมินความสามารถของนักศึกษาเรื่องใด พฤติกรรมใด และอาจจะเหมาะสมยิ่งขึ้นในบาง procedure ที่ไม่สามารถจัดประสบการณ์ตรงให้นักศึกษาได้ที่หอผู้ป่วย

8. มีรูปแบบและหลักเกณฑ์ในการประเมินจึงทำให้ลด bias

9. สามารถใช้ผู้ประเมินอื่นๆเช่น ให้ผู้ป่วยจำลองหรือผู้ป่วยมาตรฐานเป็นผู้ประเมินนักศึกษาในบาง station

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการนำหลักการของ OSCE มาใช้ทางการพยาบาลยังมีน้อย จากการศึกษาลักษณะการประเมินดังกล่าวอาจเกิดข้อจำกัดได้เช่น

1. ไม่ได้เป็นการประเมินปฏิบัติการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยโดยรวม เช่น station หนึ่งอาจประเมินนักศึกษาเพียงทักษะเดียว เช่น ทักษะการติดต่อสื่อสาร

2. ผู้สังเกตการณ์หรือผู้ประเมินต้องเอาใจใส่สม่ำเสมอในการประเมิน ถ้าใช้เวลาในการสอบนาน อาจทำให้เกิดความเหนื่อยล้าต่อผู้ประเมิน
3. ในการประเมิน product ใช้เวลาในการสอบนานเมื่อเทียบกับการสอบแบบ MCT (Multiple choice test)
4. สูญเสียค่าใช้จ่ายในการเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ บุคลากร ค่าจ้างผู้ปวยจำลอง
5. ต้องเลือกผู้ปวยจำลองและซักซ้อมความเข้าใจให้ดี

จากจุดเด่นและข้อจำกัดของการประเมินโดยหลักการของ OSCE เป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้นำมาใช้ได้พิจารณาก่อนว่าจะใช้เป็นหลักการในการประเมินผลการปฏิบัติแทนการประเมินผลเดิมทั้งหมดหรือใช้ประเมินร่วมกับการประเมินผลลักษณะเดิมเพื่อพัฒนาความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในการประเมินผลการปฏิบัติการพยาบาล

สรุป

การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลมีความจำเป็นที่จะต้องตระหนักถึงทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสตร์ทางการพยาบาลเป็นศาสตร์ที่มุ่งเน้นการปฏิบัติ

การประเมินผลเป็นกิจกรรมที่สำคัญของกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จะบ่งชี้ถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน แต่มักจะพบว่า การประเมินผลภาคปฏิบัติโดยเฉพาะด้านทักษะ (Psychomotor skill) เป็นปัญหาสำคัญ หากไม่สามารถทดสอบหรือประเมินความสามารถของนัก

ศึกษาได้จริงจะทำให้ให้นักศึกษาเกิดความเครียดหรือปัญหาทั้งขณะฝึกปฏิบัติงานหรือจบการศึกษา การประเมินผลโดยใช้หลักการ OSCE จึงน่าจะเป็นแบบประเมินที่ให้แนวทางและเทคนิคใหม่ในการนำมาประเมินผลภาคปฏิบัติทางการพยาบาล ร่วมกับการประเมินผลลักษณะเดิม ทั้งระยะเตรียมนักศึกษาชั้นฝึกปฏิบัติงานการพยาบาลพื้นฐาน หรือวัดความสามารถหลังจบการศึกษา เพื่อช่วยให้นักศึกษาหรือพยาบาลจบใหม่มีความสามารถในด้านทักษะ ลดความเครียดและวิตกกังวลจากการปฏิบัติงานได้ในระดับหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

1. Garretter A, Manuel D, & Vincent C. Stressful experiences identified by student nurses. *Journal of Nursing Education*. 1976; 15:9-12.
2. Wilson ME. Nursing students perspective of learning in a clinical setting. *Journal of Nursing Education*. 1994; 33:81-6.
3. Mahat G. Stress and coping : First-year Napaless nursing students in clinical setting. *Journal of Nursing Education*. 1996; 35:163-9.
4. Farrington A. Stress and nursing. *British Journal of Nursing* 1995; 4:574-8.
5. ยุพาพิน ศิริโพธิ์งาม, สายพร รัตนเรืองวัฒนา และนิโรบล กนกสุนทรรัตน์. ความเครียดและการเผชิญความเครียดของพยาบาลจบใหม่ระหว่างการปรับเปลี่ยนเข้าสู่บทบาทพยาบาลวิชาชีพ *รวมาริษิตพยาบาลสาร* 2540; 3(1):5-21.

การประยุกต์ใช้ OSCE ในการประเมินผลการเรียนการสอนภาคปฏิบัติการพยาบาล

- Krichbaum K. et al. The clinical evaluation tool : A measure of the quality of clinical performance of baccalaureate nursing student. *Journal of Nursing Education*. 1994; 33:395-403.
- Kemp JE. Evaluation learning In *The Instructional Design Process*. New York: Harpert & Row Publishers, 1985:160-87.
- สมคิด รัชชาติ และประนอม โอทกานนท์. การประเมินผล. ใน *การจัดการเรียนการสอนในตึกผู้ป่วย กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เอเชีย*, 2525:79-95.
- Flanagan JC, Gosnell D, & Fivars G. Evaluation student performance. *The American Journal of Nursing*. 1963; 63:96-9.
- Padauno MA. Education in the nursing laboratory: An honest appraisal. *Nursing Outlook*. 1974; 22:702-5.
- Ross MV. et al. Using the OSCE to measure clinical skill performance in nursing. *Journal of Advanced Nursing*. 1988;13:45-56.
- Steven B & Brown B. *OSCE : A User's manual for evaluation of clinical nursing skill*. Ontario, Canada : Mac Master University School of Nursing BScN Programme, 1989.
- Nichaus AH et al. Is test security a concern when OSCE station are repeated across clerkship rotation. *Academic Medicine*. 1996; 71:287-9.
- Sloan DA et al. The objective structured clinical education. *ANNALS of Surgery*. 1995; 222:735-42.
- Carpenter JL. Cost analysis of objective structured clinical examination. *Academic Medicine*. 1995; 70:828-33.
- Steven B et al. *OSCE : A Resource Bank of Clinical Nursing Skills*. Ontario, Canada: Mac Master University School of Nursing BScN Programme, 1989.

Application of OSCE for evaluation of clinical nursing

Suparb Aree-Ue* M.N.S. (Adult nursing)

Abstract Evaluation is an important activity in teaching and learning processes. It is one of the processes aiming at measuring the efficiency and quality of teaching and learning programme. Evaluation of practical skill is the most important part for nursing programme, which is a practice-oriented discipline. Means of current evaluation of practical skill and knowledge in the nursing programme can efficiently evaluated up to a certain level during studying and after graduate. The OSCE evaluation process seems to be the better means of practical skill evaluation in the nursing programme. Rama Nurs J 1998; 4(3):318-29.

Keywords: Evaluation, clinical nursing, teaching and learning, OSCE.

---

* *Instructor, Department of Nursing, Faculty of Medicine, Ramathibodi Hospital, Mahidol University.*